

sig” med universallösningen. Ökad konkurrens och valfrihet, säkrad via kundvalsmodellen, är tänkt att leda till effektivare resursutnyttjande och det gör det säkert också. Men hur långt detta räcker för att tillgodose den ökande efterfrågan är en öppen fråga. Genom att flytta finansieringen från kommunerna undviker man de problem som uppstår när befolkningen är rörlig och när flyttströmmarna följer givna geografiska mönster. Fortfarande måste dock någon betala för den ökade andelen äldre i befolkningen. Ökad avgiftsfinansiering nämns av författarna som en möjlighet. En annan möjlighet som föreslås, och som framstår som det kanske mest fruktbara alternativet, är en äldrevårdsförsäkring liknande den som finns i Tyskland. Personligen skulle jag önskat en diskussion om fördelningseffekter av en ökad valfrihet. Är det t ex så att det endast är de rikare som kommer att utnyttja valfriheten? Man kan också tänka

sig att storstadsområden och övriga tätbebyggda områden kommer att se en ökad valfrihet, medan det finns risk för att det i glesbygden inte uppstår några alternativ till den offentliga service som finns idag. Detta skulle kunna ytterligare öka de regionala skillnaderna i Sverige.

Men bortsett från dessa invändningar så tycker jag att det är mycket positivt med en rapport som inte bara radar upp problem utan även kommer med förslag på lösningar. Välfärdspolitiska rådets rapport utgör därför ett välkommet inlägg i debatten om hur den svenska välfärdsstaten ska kunna lösa problemen med en åldrande, allt mer krävande, befolkning, samtidigt som globaliseringen försvårar beskattning för att finansiera den ökade efterfrågan.

EVA JOHANSSON

*Filosofie doktor i nationalekonomi,
Uppsala universitet och Institutet för
arbetsmarknadspolitisk utvärdering*

Martin Dufwenberg, Marie-Louise Isacson och Michael Lundholm (red): Tillämpad mikroekonomi

Studentlitteratur, Lund 2000, 241 s.

Ett ofta förekommande klagomål från studenter på introduktionskurser i mikroekonomi är att litteraturen, och kursen i sig, är alltför abstrakt och teoretisk där en koppling till verkligheten i form av relevanta tillämpningar saknas. Boken *Tillämpad mikroekonomi* bör uppskattas av dessa studenter eftersom den ger en bra inblick i vad nationalekonomi kan och används till i praktiken.

Boken är skriven av en rad forskare verksamma vid Stockholms universitet, såväl disputerade forskare med stor erfarenhet som doktorander. Boken består av

13 kapitel som behandlar olika problemområden inom mikroekonomi. Varje kapitel är uppbyggt för att kunna utgöra utgångspunkten för seminarier och innehåller ett stort antal övningar och diskussionsuppgifter som lämpar sig på introduktionskurser i mikroekonomi. Varje kapitel avslutas med litteraturtips för de intresserade.

Boken börjar ambitiöst med två kapitel som grovt kan sägas syfta till att försöka höja studenternas tilltro till nationalekonomi. Det första kapitlet behandlar effektivitet och rättvisa. Först förklaras det

centrala begreppet Paretoeffektivitet med illustrativa exempel, sedan jämförs Paretoeffektivitet med en rad olika rättvisekriterier så som lika-för-alla, avundsjukfrihet, utilitarism och maxmin-kriteriet. Från kapitlet framkommer det att dessa rättvisekriterier inte alltid är förenliga med Paretoeffektivitet. Det framkommer också att det inte är självklart vilket kriterium som bör väljas, men att Paretoeffektivitet är ett minst lika rimligt välfärds-kriterium som något av de andra.

Nationalekonomiska modeller kritiserar ofta för att bygga på orimliga antaganden. Kapitlet *"Marknadsexperiment"* visar att även om de restriktiva antaganden som krävs för att det ska råda perfekt konkurrens på en marknad inte uppfylls, så kan marknadsutfallet ofta förstås genom sambandet mellan utbud och efterfrågan. Tre olika typer av marknader gås igenom: börs, prislappsmarknad och klareringshus. Resultat från experiment som visar att handeln på dessa marknader tenderar att vara effektiv med priser som speglar korrekt information redan efter ett par repetitioner presenteras.

Bokens tre följande kapitel behandlar konsekvenserna av fiskala ingrepp i ekonomin. Av dessa tre kapitel är *"Skatter och sysselsättning"* det klart intressantaste. Kapitlet som är tillämpat på Sverige beskriver hur skatter påverkar sysselsättningen. Här beskrivs hur mycket skatt som läggs på arbete och vilka förutsättningar som måste råda för att en skattesänkning ska ge positiva effekter på sysselsättningsnivån. Kapitlet beskriver skattesituationen i Sverige väl och ger en bra inblick i varför en skattesänkning inte nödvändigtvis leder till högre sysselsättning. Kapitlet knyter väl an till aktuell debatt, bl a tas exemplet med en utvidgning av marknadssektorn till att även inkludera hushållsnära tjänster upp.

Kapitlet *"Regleringspolitik"* beskriver två offentliga regleringar: hyresregleringar och jordbruksregleringar. I början av kapitlet beskrivs de långtgående conse-

kvenserna regleringar av privat näringsverksamhet kan orsaka, därefter ges en intressant och ganska omfattande historisk beskrivning om varför dessa regleringar kom till på 40- respektive 30-talet. Slutligen avslutas kapitlet med slutsatsen att dessa regleringar hade ett syfte när de infördes men att det antagligen är uttjänat nu. Även detta kapitel är intressant men författaren kunde fokuserat lite mer på aktuell regleringspolitik, EUs jordbrukspolitik t ex, och lite mindre på historien.

Man kan undra hur kapitlet *"Skatter, incidens och välfärd"* hamnat i denna bok. Kapitlet är till största delen teoretiskt och alltför tekniskt för att passa i en bok som bygger på tillämpningar. Exempel och applikationer saknas, istället beskrivs överskottsburden (excess burden) och Ramseys regel härledd, vilket nog kan anses för tekniskt för att passa in i denna bok.

Påföljande fem kapitel behandlar alla olika marknadsmisslyckanden såsom ofullständig konkurrens, kollektiva varor, externa effekter och asymmetrisk information. Av dessa är kapitlet *"Miljö och naturresurser"* en klar favorit. Det tilltalande i detta kapitel är att det beskriver ett problemområde där många av de nationalekonomiska verktyg och begrepp som studenten lärt sig under kursen appliceras. Även om kapitlet i huvudsak behandlar externa effekter tas även kollektiva varor upp, moment från spelteori såsom fångarnas dilemma och Nashjämvikter berörs, Paretooptimalitet behandlas, och det ges flera bra exempel på när och hur man summerar efterfrågefunktioner vertikalt respektive horisontellt. Detta gör att jag tycker att detta kapitel är utomordentligt lämpligt för studenter att läsa mot slutet av kursen.

Däremot tycker jag att kapitlet *"Kollektiva varor och klimatpolitik"* kunde slopas, eftersom det egentligen inte är ett tillämpningskapitel. Kapitlet består av två delar där första delen definierar en kollektiv vara och beskriver hur den Pareto-

optimala kvantiteten bestäms. Andra delen ger ett konkret exempel på en kollektiv vara: åtgärder för att begränsa växt-husgasutsläpp. Jag anser att första delen kan slopas eftersom den är rent teoretisk och inte innehåller information utöver en huvudbok i mikroekonomi, och bitar ur andra delen av kapitlet kan med fördel inkluderas i kapitlet om miljö och naturresurser.

Kapitlet "*Konkurrenspolitik*" tar upp behovet av att bedriva konkurrenspolitik, gällande lagstiftning och slutligen ett faktiskt ärende behandlat av konkurrensverket. Detta kapitel är lite långrandigt och kunde utan förlust kortas genom att utsluta några av alla de lagparagrafer som raddas upp. Dessutom kunde det faktiska fallet, ett exempel från elmarknaden, ersättas med ett intressantare fall.

De två sista kapitlen om marknadsmisslyckande behandlar båda asymmetrisk information. Det första i form av lönesättning och incitament. Enligt teorin beror lönen på arbetskraftens produktivitet, men i praktiken kan arbetskraftens produktivitet även bero på lönen, d v s lönen kan fungera som en morot. Kapitlet redogör för de ekonomiska mekanismer som gör att utformningen av ekonomisk ersättning mellan olika yrken och branscher varierar. Här förklaras varför man inom vissa yrken erhåller all ekonomisk ersättning i form av timlön, medan en stor del av ersättningen inom andra yrken utgörs av ackord, provision eller vinstdelning. Mycket av variationen antas bero på skillnader i moral hazard och adverse selection-problem mellan branscher.

Även nästa kapitel behandlar adverse selection, här som ett argument för kollektiva försäkringar. Kapitlet förklarar på ett pedagogiskt sätt behovet av försäkringar och anledningar till att en ren marknadsekonomi kan misslyckas med att tillhandahålla försäkringar. Kapitlet är teoretiskt och bidrar kanske inte med så mycket nytt utöver en vanlig textbok, men förklarar lättförståeligt något som

många studenter upplever som svårt – dessutom på svenska.

De tre sista kapitlen i boken visar hur nationalekonomiska analysverktyg kan appliceras på konkreta frågeställningar. Kapitlet "*Försvar*" som modellerar hur storleken på försvaret kan bestämmas med hjälp av konsumtionsteori lyckas alldeles utmärkt med detta. Här laboreras det med horisontella indifferenskurvor och knäckta budgetrestriktioner, vilket ger studenten en bra träning. Senare förs även spelteori och osäkerhet in. Detta kapitel lyckas bra med att illustrera hur nationalekonomiska verktyg kan användas på områden som man typiskt inte anser vara rent nationalekonomiska.

Det gäller även kapitlet "*Diskriminering*" som visar hur spelteori kan användas i praktiken för att studera aktuella och viktiga frågor. Resultatet från två experiment presenteras. Det första undersöker huruvida det förekommer diskriminering mellan kön vad gäller uppdelning av pengar och det andra studerar eventuella skillnader i tillit mellan olika etniska grupper i Israel. Båda studierna påvisar skillnader i handlande beroende på kön och etnicitet.

Kapitlet "*Kollektivt beslutsfattande*" illustrerar hur valet av röstningsprocedur kan vara avgörande för vilket alternativ som vinner en omröstning. Ett intressant och lättläst kapitel utan teknikaliteter som studenterna utan svårigheter kan läsa själva och som säkert är ögonöppnande för många.

Mitt sammanlagda omdöme är att boken är ett välkommet komplement till litteraturen på introduktionskurser i mikroekonomi. Om den ska användas som underlag för seminarier eller utgöra en mer frivillig del av kurslitteraturen beror till stor del på den tid som finns tillgänglig för kursen. Det finns dock mycket i boken som är värt att behandla under seminarier, men också mycket som studenterna själva utan problem kan tillgodogöra sig.

Boken ger en bra inblick i vad national-ekonomi kan och används till i praktiken. Dessutom ger den många bra exempel som studenterna lätt kan associera till och en bra träning i att använda olika analysverktyg. Boken är vad gäller merparten lättläst, och den är på svenska – något många studenter kommer att uppskatta. Eftersom boken är skriven av en rad olika författare varierar kvaliteten från kapitel till kapitel. Vissa kapitel lyckas utomordentligt väl med att anknyta nationalekonomiska analysverktyg till aktuella problem, andra kapitel kunde gärna ersättas, eftersom de inte

är tillämpningar och inte ger så mycket utöver en vanlig textbok att de motiverar ett eget kapitel. Dessa kapitel kunde istället ersättas med mer aktuella frågeställningar, såsom problematiken med dagens pensionssystem, fattigdomsfällor, implikationer av den ”nya ekonomin”, etc. Detta ställer förvisso större krav på uppdatering och gör boken till en färskvara.

ÅSA HANSSON
*lärare och doktorand på
nationalekonomiska institutionen
vid Lunds universitet*

Hans Genberg: Sverige i EMU – Hur klarar vi övergången?

SNS Förlag, Stockholm, 1999

Hans Genberg har skrivit en bok om övergången till EMU. Det är bra att de praktiska EMU-frågorna nu äntligen börjat uppmärksammas. EMU-diskussionen har alltför länge begränsat sig till en akademisk diskussion. De praktiska frågor som behöver hanteras för att genomföra ett byte av valuta är många. Ett aktivt förberedelsearbete krävs för att göra övergången kostnadseffektiv och för att minimera risker i samband med valutabytet.

Att ge sig i lag med en så praktisk fråga som förberedelser för byte av valuta är otacksamt. Det är många små detaljer som måste hanteras korrekt. Nya fakta hotar dessutom ständigt att dyka upp som gubben i lådan, vilket innebär att planerna behöver revideras. Särskilt otacksam kan uppgiften vara för en verksam forskare som Hans Genberg. Antalet intressanta teoretiska vinklingar är begränsat, samtidigt som de praktiska fallgroparna är många.

Terminologin

En sådan fallgrop är terminologin om vilka övergångsfaser som krävs vid en över-

gång till euron. Om man ska kunna uppskatta ledtiderna måste man veta vad man menar. Avses tiden från ett svenskt *beslut* om deltagande i valutaunionen, eller tiden från själva *inträdet* och fram till att sedlar och mynt börjar bytas ut?

För att råda bot på missuppfattningar har Statskontoret tagit fram definitioner som blivit vägledande för oss som arbetar med praktiska euroförberedelser i privat och offentlig sektor. I Genbergs bok hänvisas till Statskontorets modell. Men ett antal modifieringar har gjorts av grundmodellen. Tyvärr bidrar inte modifieringarna till ökad klarhet.

Så till exempel görs en uppdelning av den kvalificerade förberedelse tiden i två separata delar. För den första delen ges en tidsuppskattning. För den andra delen (även benämnd fas 3) görs ingen separat tidsberäkning, utan denna fas 3 klumpas ihop med fas 4 (övergångstid) och ges en uppskattad tid på två år. Om detta låter förvirrande, så är det just vad det är. Det hade varit lättare att hålla reda på saker och ting om man använt Statskontorets modell.